

Ont om kärringar mot strömmen

– En studie av källor och gestaltningar i
rapporteringen kring Vapenaffären i fyra svenska
medier.

Av: Josefin Dahlberg och Isabel Eriksson
Handledare: Ester Appelgren

ABSTRACT

Den 6 mars avslöjade Ekot att Sverige har ett samarbete med Saudiarabien om att bygga en vapenindustri i landet. Efter avslöjandet följde en omfattande rapportering i medierna. I denna uppsats undersöks den rapportering som följde i Ekot, Svenska Dagbladet, Nerikes Allehanda och Norrländska Socialdemokraten veckorna efter avslöjandet.

Idag arbetar medier med flera publiceringsplattformar och journalisterna jobbar mot en ständig deadline. När en stor politisk affär avslöjas vill alla medier skriva om händelsen men det finns ont om tid att producera eget material. Då händer det ofta att samma källor, personer som får komma till tals och gestaltningar används i flera medier. Enligt Stefan Wahlberg är detta mönster vad som kännetecknar ett så kallat mediedrev. Han uppmärksammar att vid politiska affärer saknas det journalister som vågar gå en egen väg, ”Kärringar mot strömmen”.

Syftet med uppsatsen är att undersöka om rapporteringen kring den så kallade Vapenaffären liknar ett mediedrev. Detta har gjorts genom att undersöka vilka källor, personer som får komma till tals samt vilka gestaltningar som används i rapporteringen. Författarna har även undersökt om rapporteringen följer de två första punkterna i Svenska journalistförbundets ”*Spelregler för press radio och tv*” som behandlar vikten av en mångsidig journalistik och noggrann hantering av källor.

Studiens teoretiska ram bygger på gestaltningsteorin och teorin om Priming samt mekanismerna för vad som kännetecknar ett mediedrev. Studien har genomförts med två olika metoder. Dels en kvantitativ innehållsanalys av allt material som publicerades i de utvalda medierna veckorna efter Ekots avslöjande (7 mars – 25 mars). Samt en kvalitativ analys av 11 utvalda nyhetsartiklar och fyra radiosändningar.

Undersökningen visar att rapporteringen kring vapenaffären har varit ensidigt och var ett mediedrev under de undersökta veckorna. Under den valda perioden har det varit rundgång i rapporteringen då medierna hänvisar till varandra som källor och låtit samma personer få komma till tals. Även gestaltningarna har varit de samma eller liknat varandra. Författarnas slutsats är att Spelreglerna ambitioner inte alltid går att genomföra i det hektiska medieklimatet som råder. Och att rapporteringen kring vapenaffären i de utvalda medierna är ett mediedrev.

Nyckelord: Mediedrev, Saudiarabien, Sten Tolgfors, Vapenaffären, Vapenexport

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning	sid.1
2. Syfte och Frågeställning	sid.3
2.1 Frågeställningar.....	sid.3
2.2 Underfrågor för den kvantitativa analysen.....	sid.3
2.3 Underfrågor för den kvalitativa analysen.....	sid.3
3. Bakgrund	sid.5
3.1 Vapenaffären.....	sid.5
3.2 Ekot.....	sid.6
4. Teori och tidigare forskning	sid.7
4.1 Mediedrev.....	sid.7
4.2 Vad kännetecknar ett mediedrev?.....	sid.7
4.3 Gestaltningsteorin.....	sid.8
4.4 Teorin om Priming.....	sid.8
5. Material och urval	sid.10
5.1 Datum.....	sid.10
5.2 Medier.....	sid.11
5.3 Nyhetstexter.....	sid.11
5.4 Kvalitativt urval.....	sid.12
6. Metod	sid.13
6.1 Kvantitativ innehållsanalys.....	sid.13
6.2 Kvalitativ textanalys.....	sid.14
6.3 Metodkritik.....	sid.16
6.4 Validitet och reliabilitet.....	sid.16
7. Resultat	sid.18
7.1 Kvalitativ analys Period 1.....	sid.18
7.2 Rapporteringen.....	sid.18
7.3 Källor.....	sid.19
7.4 Personer som får komma till tals.....	sid.22
7.5 Kvantitativ analys Period 2.....	sid.23

7.6 Rapporteringen.....	sid.24
7.7 Källor.....	sid.24
7.8 Personer som får komma till tals.....	sid.27
8. Kvalitativ analys.....	sid.29
8.1 Period 1.....	sid.29
8.2 Period 2.....	sid.33
9. Diskussion.....	sid.36
9.1 Källor.....	sid.36
9.2 Personer som får komma till tals.....	sid.37
9.3 Gestaltningar.....	sid.38
9.4 Samband i rapporteringen.....	sid.39
9.5 Slutsatser.....	sid.39
10. Förslag på vidare forskning.....	sid.41
11. Källförteckning.....	sid.42
12. Bilagor.....	sid.44

1. INLEDNING

Den 6 mars 2012 blev det känt för det svenska folket att en svensk statlig myndighet hade ett pågående vapensamarbete med Saudiarabien. Det var Sveriges Radio och Ekot som publicerade flera dokument i form av avtal och korrespondens som bevisade att den statliga myndigheten totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) hade planer på att bygga en vapenindustri i diktaturen Saudiarabien.¹ I ett avtal framkom det att projektet som gick under namnet ”Simoom” hade pågått sedan 2007. Projektet gick ut på att bygga en hel vapenindustri i Saudiarabien trots att landet är en diktatur som tros använda vapen på sin egen befolkning.²

Dagen efter Ekots avslöjande hade i stort sett alla andra svenska medier någon form av rapportering kring detta som i uppsatsen kommer refereras till som ”Vapenaffären”. När politiska affärer av det här slaget uppmärksammas är det få om ens något medie som har råd att inte rapportera om det. Stora rubriker pryder löpsedlarna och både radio och tv-sändningarna tar upp det som hänt. Men det finns en risk att den tidsbrist som ofta råder i samband med att politiska affärer avslöjas och pressen på att så fort som möjligt få ut information, försämrar kvaliteten på journalistiken.³

Journalistiken ska fungera som en tredje statsmakt och granska makthavarna.⁴ I de svenska Spelreglerna för press radio och tv som fungerar som etiska riktlinjer för journalister, är de två första punkterna:

1. Massmediernas roll i samhället och allmänhetens förtroende för dessa medier kräver korrekt och allsidig nyhetsförmedling.

---

¹ Ekot ”Tidslinje/projekt Simoom”, Sveriges radio, 2012-03-06

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5000037>, (Hämtad 2012-05-16)

² Ekot ”Ekot avslöjar: Sverige i vapensamarbete med Saudiarabien” Sveriges radio, 2012-03-06

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1650&artikel=5000203> (Hämtad 2012-04-18)

³ Hadenius, Weibull, Wadbring, 2011:350

⁴ Häger, 2009:24

2. *Var kritisk mot nyhetskällorna. Kontrollera sakuppgifter så noggrant som omständigheterna medger, även om de tidigare har publicerats. Ge läsaren/mottagaren möjlighet att skilja mellan faktaedovisning och kommentarer.*⁵

Men när tidsbrist råder finns det en risk att rapporteringen blir ensidig och att alla medier tenderar att använda samma källor och återanvända varandras källor. Det uppstår vad som på engelska kallas för *feeding frenzy*, eller på svenska ett *mediedrev*.⁶ Om detta händer anser vi att journalistiken har misslyckats på både första och andra punkten i Spelreglerna.

I den här studien undersöks rapporteringen kring Vapenaffären för att ta reda på om rapporteringen har lyckats med det som står i Spelreglerna, eller om den mer liknar ett mediedrev.

---

⁵ "Spelregler för press, radio och tv", Svenska journalistförbundet, http://www.sjf.se/portal/page?_pageid=53,38441&_dad=portal&_schema=PORTAL (hämtad 2012-05-16)

⁶ Nord, 2001:26

2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

Det övergripande syftet med studien är att studera rapporteringen som följde veckorna efter Ekots avslöjande om Vapenaffären. Med hjälp av Gestaltningsteorin och teorin om Priming ska i denna studie undersökas om rapporteringen i Ekot, Svenska dagbladet, Norrländska Socialdemokraten och Nerikes Allehanda följer de mekanismer som kännetecknar ett mediedrev. Fokus ligger på källor, personer som får komma till tals samt gestaltningar.

I tabellform samt i frågeställningen kommer Svenska Dagbladet förkortas till SvD, Nerikes Allehanda till Na samt Norrländska Socialdemokraten till Nsd.

Genom att undersöka de olika medierna var för sig och sedan jämföra dem med varandra framkommer vilka likheter och olikheter som finns mellan de olika mediernas rapportering. På så vis är ansatsen att kunna avgöra om medierna följer Spelreglerna.

2.1 Frågeställningar:

- I vilken grad har SvD, Na, Nsd och Ekot använt sig av unika källor i rapporteringen veckan efter Ekots avslöjande av Vapenaffären?
- I vilken grad har de olika medierna låtit unika personer komma till tals?
- I vilken grad har de valda medierna använt sig av unika gestaltningar?
- Kan man se ett samband mellan hur de olika medierna rapporterar om Vapenaffären, överlag och dag för dag?

2.2 Underfrågor för den kvantitativa analysen:

- Hur många gemensamma och unika källor används?
- Hur många gemensamma och unika personer kommer till tals?
- Finns det något samband mellan när de olika medierna skriver om händelsen, hur?

2.3 Underfrågor för den kvalitativa analysen:

- Vilken är den övergripande vinkeln i texterna?
- Vad behandlas som det primära problemet? (vems fel det är, att människor har ljugit,

vapenexporten i sig)

- Finns det någon som pekats ut som den skyldige?
- Hur gestaltas den Saudiska regimen?
- Hur gestaltas den svenska regeringen?

Spelreglerna är framtagna och utgivna av Pressens Samarbetsnämnd som består av Svenska journalistförbundet, Tidningsutgivarna, Publicistklubben och Sveriges Tidskrifter. Precis som det finns en läkareetik så är detta journalisternas etiska ramverk som de ska hålla sig till.⁷ Medierna i Sverige ska fungera som den tredje statsmakten, de ska förse medborgarna med information och fungera som granskare av makten. Därmed har medierna en viktig roll att fylla. När politiska affärer avslöjas är medborgarna beroende av att medierna som informationskälla. Denna beroendeställning ger medierna stor makt. Och för att denna makt inte skall missbrukas är det viktigt att medierna ger en mångsidig rapportering och följer Spelreglerna.⁸

---

⁷ "Spelregler för press, radio och tv", Svenska journalistförbundet, http://www.sjf.se/portal/page?_pageid=53,38441&_dad=portal&_schema=PORTAL (hämtad 2012-05-16)

⁸ Strömbäck, 2009:74

3. BAKGRUND

I detta avsnitt förklaras några milstolpar i händelseförloppet kring Vapenaffären för att läsaren ska få en bild av vad som har hänt. Det beskrivs även vad Ekot är eftersom de är originalkällan i rapporteringen kring Vapenaffären. Samt tidigare forskning om svensk vapenexport.

3.1 Vapenaffären

Vapenaffären avslöjades av Ekot den 6 mars 2012 men har pågått länge.

2005 skrev försvarsministern Leni Björklund, under socialdemokratisk ledning, under ett avtal om militär samverkan med Saudiarabien.⁹

2007 startade den svenska myndigheten Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, projektet ”Simoom”.¹⁰

2008 bildade FOI ett bulvanföretag som döptes till SSTI. På pappret var företaget helt fristående men hade genom flera personer koppling till FOI. Bland annat genom generaldirektörens närmsta medarbetare Dick Sträng som är firmatecknare till SSTI.¹¹

Den 20 november 2008 under ett regeringssammanträde beslutades att FOI fick skriva ett projektavtal för att hjälpa Saudiarabien med att bygga en vapenfabrik.¹²

Våren 2010 fick alla politiker i alla partier som vid det tillfället satt i riksdagen information

---

⁹ Ekot ”*Detta har hänt i vapenaffären*” 2012-05-21

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5017387> (Hämtad 2012-05-22)

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid.

¹² Ibid.

om det planerade bygget av vapenfabriken i Saudiarabien. Samarbetet fortsatte.¹³

I Vapenaffären har Inspektionen för strategiska produkter, ISP haft en stor roll och gett klartecken till flera företag om att exportera vapen till Saudiarabien.¹⁴ De är en statlig myndighet som har i uppgift att kontrollera svensk vapenexport. Dessutom är de en nationell myndighet för FN:s konvention som ”... hanterar riktade sanktioner gällande handel med vissa länder”.¹⁵ I det interna dokument som Ekot tagit del av beskrivs projektet som unikt och att det tänjer gränserna för vad som är möjligt för en svensk myndighet.

3.2 Ekot

Då det var Ekot som avslöjade nyheten om Vapenaffären och publicerade källdokument på sin hemsida är det Ekot som är originalkällan. Ekot är en del av Sveriges radio och därmed en del av Public service. Utav Sveriges radios totala budget går 30 % av pengarna till nyheter trots att nyheterna endast utgör 10 % av programutbudet.¹⁶

Public service drivs av en stiftelse som har i uppgift att bedriva programverksamhet "i allmänhetens tjänst". Svenska staten har ett avtal med Public service som reglerar programutbudet för att de ska finnas en mångfald vad det gäller språk, åsikter och religion med mera.¹⁷ Finansieringen kommer från Tv-avgiften som ska betalas av alla hushåll och företag med tv-mottagare i Sverige.¹⁸

Ekot är Sveriges radios största nyhetsprogram och i förlängningen betyder detta alltså att Ekot inte är beroende av antal lyssnare/läsare eller reklamintäkter på samma sätt som de andra medierna i denna studie.¹⁹

---

¹³ Ekot "Detta har hänt i vapenaffären" 2012-05-21

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5017387> (Hämtad 2012-05-22)

¹⁴ Ibid.

¹⁵ ISP "Om ISP" 2011-09-20 <http://www.isp.se/sa/node.asp?node=398> (Hämtad 2012-05-22)

¹⁶ Hadenius, Weibull, Wadbring, 2011:204

¹⁷ Ibid

¹⁸ Radiotjänst, "Vem ska betala Radio- och Tv avgift?", Radiotjänst, <http://www.radiotjanst.se/sv/Kundservice/Vanliga-fragor-och-svar/Vem-ska-betala-radio--och-tv-avgift1/>, (Hämtad 2012-05-19)

¹⁹ Ibid, sid.192

4. TEORI OCH TIDIGARE FORSKNING

4.1 Mediedrev

Hela vårt samhälle har förändrats i och med Internet, och detta gäller inte minst journalistiken. Idag arbetar medierna med fler publiceringsplattformar och journalisterna arbetar mot en ständig deadline. Det har lett till att konkurrensen har blivit allt hårdare och medierna tävlar om läsarnas uppmärksamhet. När ett medie avslöjar en stor nyhet så är alla andra snabba att haka på. På redaktionerna blir det bråttom att få ihop eget material och så snabbt som möjligt publicera i någon av sina egna kanaler. Tidspressen som uppstår vid sådana tillfällen leder enligt Hadenius, Weibull och Wadbring ofta till att den goda journalistiken hamnar i skymundan och sätts i andra hand.²⁰

4.2 Vad kännetecknar ett mediedrev?

Rapporteringen följer ofta ett visst mönster som sig vara återkommande i uppmärksammandet av politiska affärer. Detta mönster kan kategoriseras som ett så kallat mediedrev. Journalisten Stefan Wahlberg har granskat två kända mediedrev, ”*Sahlinaffären*” och ”*Dataintrångsaffären*” och kunnat dra vissa slutsatser där utav. Han pekar på några tydliga aspekter som definierar ett drev. Framför allt uppmärksammar han avsaknaden av journalister som vågar gå en egen väg, vad han kallar för ”Kärringar mot strömmen”. Han menar att journalister och medier släpper sin yrkesmässiga prestige att ha en egen vinkel och hitta egna nyheter när någonting stort har uppdagats. Då ligger fokus endast på att följa med på tåget och inte halka efter sina konkurrenter. Ett tåg som följer samma spår och håller sig till essensen i den uppmärksammade affären, som återanvänder källor och personer som får komma till tals. Men om ingen vågar hoppa av tåget och gå sin egen väg så blir rapporteringen ensidig, utan alternativa vinklar och det blir rundgång i rapporteringen.²¹

---

²⁰ Hadenius, weibull, Wadbring, 2011:351

²¹ Wahlberg, 2008:25

Wahlberg menar att mediedrev karaktäriseras av att rapporteringen ofta blir ensidig och att en anslagen linje sällan bryts.²²

4.3 Gestaltningsteorin

Varje gång en journalist beskriver en händelse ur verkligheten i medierna, så använder hen någon form av gestaltning. Till en början görs ett urval, *vad får komma med och vad väljs bort?* Sedan följer en rad av gestaltningar i val av källor, fakta, exempel, argument och inte minst metaforer och beskrivningar. Alla dessa faktorer påverkar läsarens uppfattning av händelsen som beskrivs. Beroende på hur journalisten gestaltar händelsen, får läsaren en eller en annan bild av det som har skett.²³

Gestaltningar kan kort och gott förklaras som olika sätt att beskriva verkligheten. Ett klassiskt exempel som Jesper Strömbäck professor i medie- och kommunikationsvetenskap samt professor i journalistik vid Mittuniversitetet i Sundsvall använder sig av är *om glaset är halvfullt eller halvtomt?* Om glaset beskrivs som halvtomt blir konsekvensen enligt Strömbäck en uppfattning om att glaset behöver fyllas på. Om det är halvfullt så behövs ingen åtgärd. Båda dessa gestaltningar är helt sanna, men de ger ändå läsaren två helt olika bilder av situationen.²⁴

Gestaltningsteorin har sitt ursprung inom psykologin och kommer från början från USA. På engelska heter teorin *Framing* men i denna uppsats används den svenska översättningen av Jesper Strömbäck.²⁵

4.4 Teorin om Priming

En annan teori som hänger nära samman med gestaltningsteorin och som är relevant i denna studie är *Primingteorin*. Även denna hämtad från psykologin. Primingteorin i förhållande till medierna kan kortfattat beskrivas som mediernas makt över människors associationsmönster.

---

²² Ibid, sid. 5

²³ Van Gorp, 2007:64

²⁴ Strömbäck, 2009:122

²⁵ Ibid, sid. 216

Det vi ofta tänker och som nyligen har rört sig i våra medvetanden kommer vi snabbare att associera till, än det som ligger längre bak i tiden.²⁶ Om den svenska vapenexporten gestaltas som negativ i medierna, kommer människor lättare att dra slutsatsen att den svenska vapenexporten är dålig. Då saknas alternativa gestaltningar som människor kan associera till.

---

²⁶ Strömbäck, 2009:116

5. MATERIAL OCH URVAL

Studiens insamlade data baseras på artiklar i papperstidningar från Svenska Dagbladet, Nerikes Allehanda och Norrländska Socialdemokraten samt sändningar från Ekot under två perioder.

5.1 Datum

Ekot släppte nyheten om vapenaffären den 6 mars 2012 och av naturliga skäl så kunde övriga medier skriva om detta i sina papperstidningar först dagen efter, alltså den 7 mars. Enligt Stefan Wahlberg har mediedrev oftast en period på mellan fem och sju dagar som rapporteringen kring en politisk affär är som mest intensiv.²⁷

Men för att kunna dra slutsatser kring om rapporteringen liknar ett mediedrev har studien delats upp i två perioder. Den första för att studera hur rapporteringen ser ut direkt efter ett avslöjande och den andra för att se om rapporteringen förändras när medierna har haft längre tid på sig från avslöjandet.

Period 1 sträcker sig mellan den 7 mars 2012 till och med den 14 mars 2012. Alltså åtta tidningar per medieföretag förutom Norrländska Socialdemokraten som inte kommer ut på söndagar och alltså endast har sju tidningar under den valda perioden, då den 11 mars 2012 inföll på en söndag. Dessutom är studien baserad på ”kvart i fem”-ekot från samma tidsperiod alltså åtta sändningar. Det är endast dessa artiklar och sändningar som studien baseras på och inget övrigt material som publikationer på webben.

Period 2 sträcker sig mellan den 15 mars 2012 till och med den 25 mars 2012. Alltså 11 tidningar per medieföretag förutom Norrländska Socialdemokraten som inte kommer ut på söndagar. Under period 2 infaller den 18 och 25 mars på söndagar vilket leder till att Norrländska Socialdemokraten alltså bara har 9 tidningar. Ytterligare baseras studien på de 11

---

²⁷ Wahlberg, 2008:3

sändningar av ”kvart i fem”-ekot som sändes under perioden.

5.2 Medier

Eftersom Ekot släppte nyheten om Vapenaffären var de en given del i undersökningen, för att få en förståelse för originalkällan och deras rapportering. Studien baseras på det så kallade ”kvart i fem”-ekot som sänds varje eftermiddag klockan 16.45 då det är en av de tre längre sändningarna på femton minuter vardera. Just ”kvart i fem”- Ekot har flest lyssnare och var därav det som var mest lämpligt för studien och som var bäst jämförbart med tidningsversionen av de andra medierna.²⁸

De tre dagstidningarna som undersöktes i studien valdes utifrån dess olikheter. Svenska Dagbladet är en rikstäckande dagstidning med stor räckvidd (tredje största abonnerade morgontidningen), ledarsidan är obunden moderat.²⁹ Nerikes Allehanda är en lokal dagstidning med oberoende liberal ledarsida. Tidningen har Karlskoga och närmare bestämt Bofors i sitt täckningsområde och är på så vis intressant att studera. Norrländska Socialdemokraten är även den en lokal morgontidning men som namnet påpekar så har denna en socialdemokratisk ledarsida.

5.3 Nyhetstexter

I de totalt 73 olika tidningarna och radioprogrammen låg fokus i studien på nyhetsartiklar och nyhetssändningar. Övrigt material så som åsiktsmaterial har inte analyserats eftersom de förekom i så olika utsträckning i de olika medierna. Ekot har till exempel inga ledare eller kolumner och i Nerikes Allehanda och Norrländska Socialdemokraten förekom det inga eller ytterst få texter av detta slaget. Fokus i studien ligger på de texter och delar av sändningarna där läsare och lyssnare får fakta om Vapenaffären.

---

²⁸ ”Dagens Eko”, Wikipedia, http://sv.wikipedia.org/wiki/Dagens_eko#S.C3.A4ndningar , (Hämtad 2012-05-01)

²⁹ Mediefakta ”Svenska Dagbladet” <http://www.ts.se/Mediefakta/Index.aspx?mc=001848>, (Hämtad 2012-05-16)

5.4 Kvalitativt urval

Den kvalitativa delen av studien är utförd på ett strategiskt urval av dessa ovan nämnda tidningar och radiosändningar. Under period 1 valdes rapporteringen i de olika medierna från den 7 mars samt den 10 mars. Urvalet har gjorts för att få ett lagom stort material att analysera under den tid som en C-uppsats förväntas ta. För att kunna göra en jämförelse mellan de olika medierna valdes till den kvalitativa analysen dagar då alla fyra medier hade rapporterat. Eftersom detta endast var fallet vid tre av de valda datumen, nämligen 7/3, 8/3 och 10/3 valdes den 7/3 och 10/3. Den 8/3 valdes bort för att få lite spridning i tiden och få ett lagom stort material.

Under period 2 finns det ingen dag då samtliga medier har rapporterat kring Vapenaffären. Därav ser det strategiska urvalet lite annorlunda ut. I början av period 2, den 15 och 16 mars har samtliga medier rapporterat uppdelat på två dagar. Därför har den kvalitativa analysen utförts på Ekot och Svenska Dagbladet från den 15 mars samt från Nerikes Allehanda och Norrländska Socialdemokraten den 16 mars under period 2. I övrigt är det endast den 19 mars som alla medier har rapporterat, förutom Norrländska socialdemokraten som enbart skrev om Vapenaffären den 16 mars. Därför genomförs den kvalitativa analysen även på detta datum.

6. METOD

I Studien används både kvantitativ innehållsanalys och en kvalitativ textanalys. Detta för att både undersöka vilka källor texten hänvisar till och vilka personer som får komma till tals, men också för att undersöka vilka gestaltningar som används.

6.1 Kvantitativ innehållsanalys

Kvantitativ innehållsanalys är en bra metod för att analysera ett stort material³⁰. I denna studie undersöks tre dagstidningar samt Ekots sändningar kvart i fem under sju dagar. Genom en kvantitativ innehållsanalys undersöktes i vilken grad de utvalda medierna använt sig av unika gestaltningar i sin rapportering kring Vapenaffären. Kvantitativ innehållsanalys går ut på att variabler och variabelvärden fungerar som standardiserade frågor till innehållet. Med hjälp av de variabelvärden som framkommer från undersökningen är målet att kunna besvara frågeställningen.³¹

Det första steget i en kvantitativ innehållsanalys är att formulera sin frågeställning. Vad ska undersökas? Därefter definieras studiens urval. Vilket material ska undersökas, under vilken tidsperiod och varför. Den kvantitativa undersökningen görs med hjälp av variabler och tillhörande variabelvärden. Variabler fungerar som frågor som ställs till texten och variabelvärden som svar på dessa frågor.³² I denna studie undersöks 95 variabler för att kunna besvara frågeställningarna. För att veta vilka variabler och variabelvärden som fokuseras på i studien analyseras materialet först för att få reda på vilka svar texten kan besvara. De variabler och variabelvärden som undersöks i studien tilldelas siffror och struktureras upp i ett kodschema. Att ha ett strukturerat kodschema underlättar både för forskaren under kodningen men även för de som tar del av forskningen i efterhand. Sedan är det dags att börja genomgången av materialet och själva göra själva kodningen. När kodandet är klart ska det kontrolleras att kodningen har gått rätt till. Detta genom att göra ett reliabilitetstest av

---

³⁰ Esaiasson m fl, 2011:223ff

³¹ Ibid

³² Ibid, sid.227

materialet. Det innebär att en liten slumpmässig del av materialet kods om en gång till för att se om resultatet blir det samma. Sedan följer själv analysen av materialet.³³ I denna studie har kodningen skett i ett Exceldokument som sedan förts över till statistikprogrammet PASW. Med hjälp av statistikprogrammet samköras olika variabler och tar fram resultat genom diagram och tabeller. I denna studie används många tabeller för att visa de olika resultat som framkommit av den kvantitativa innehållsanalysen.

6.2 Kvalitativ textanalys

Kvalitativ textanalys går ut på att ta fram det väsentliga innehållet i texten genom en noggrann läsning av textens alla delar, med avseende på textens helhet och den kontext den ingår i. Genom att göra en kvalitativ textanalys får forskaren ett helhetsintryck av texten och en förståelse av författarens syfte.³⁴

Den kvalitativa textanalysen börjar med en övergripande problemställning. Det är lösningen på den övergripande problemställningen som skall sökas i analysen³⁵. I den här studien undersöks hur de utvalda medierna rapporterar kring Vapenaffären veckan efter Ekots avslöjande. Därför kompletterades den kvantitativa innehållsanalysen med en kvalitativ textanalys då detta är ett bättre verktyg att analysera budskap som ligger dolt under ytan i texten³⁶.

Det övergripande syftet med studien är att studera rapporteringen av vapenaffären i de valda medierna och analysera i vilken grad de använder sig av unika källor och gestaltningar. För att lättare få fram lösningen på problemställningen konkretiseras problemställningen till ett antal preciserade frågor som ställs till textmaterialet.

De preciserade frågorna som ställs till texten utgör byggstenarna i undersökningens analysredskap. För att få reda på om studien har ett bra analytiskt redskap utgörs ett validitetsresonemang. Är frågorna rimliga för att besvara problemställningen?

---

³³ Esaiasson m fl, 2011:235

³⁴ Ibid, sid. 237

³⁵ Ibid, sid. 243

³⁶ Ibid

Validitetsresonemang kretsar mycket kring tidigare forskning. Hur har olika frågor sett ut tidigare i närliggande problemområden? Efter att de preciserade frågorna är bestämda är det dags att välja sitt urval, vilket material ska undersökas i studien? Här finns det två huvudalternativ att ta ställning till, ska ett brett eller ett snävt material analyseras? Det är viktigt att ifrågasätta om urvalet är relevant att undersöka för att kunna besvara problemställningen.³⁷

I denna studie analyseras rapporteringen om Vapenaffären veckan efter att Ekot släppt avslöjandet. Detta för att ett mediedrev har en topp på mellan fem och sju dagar³⁸. Den sista delen i den kvalitativa textanalysen är tolkning. Tolkning av materialet handlar i grund och botten om att förstå och begripa vad en text handlar om i förhållande till den fråga som ställts.³⁹

I denna studie undersöks i vilken grad de utvalda medierna är unika i sin rapportering. För att få reda på det genom den kvalitativa metoden ställs dessa preciserade frågor till texten:

Övergripande frågeställning:

Hur har de olika medierna gestaltat Vapenaffären?

Frågor till texten:

Vilken är den övergripande vinkeln i texterna?

Vad behandlas som det primära problemet? (vems fel det är, att människor har ljugit, vapenexporten i sig)

Finns det någon som pekats ut som den skyldige?

Hur gestaltas den Saudiska regimen?

Hur gestaltas den svenska regeringen?

Genom att besvara dessa frågor, tillsammans med svaren från den kvalitativa innehållsanalysen är det möjligt att besvara den övergripande problemställningen.

---

³⁷ Esaiasson m fl, 2011:244

³⁸ Wahlberg, 2008:3

³⁹ Ibid, sid. 249

6.3 Metodkritik

Att ta fram de material som behövdes för denna undersökning var inte helt problemfritt. Tanken var att hitta allt material som behövdes på Kungliga Biblioteket men där finns bara tidningar som publicerades för tre månaders sedan och bakåt. Problemet löstes genom att kontakta varje tidning och be dem skicka de papperstidningar som behövdes till studiens undersökning.

Det empiriska underlaget som har studerats i denna uppsats är relativt litet, vilket gör att de slutsatser som går att dra utifrån studien är begränsade. Eftersom studien påbörjades strax efter att Vapenaffären avslöjades var den första veckan av rapportering i stort sett det som fanns att tillgå. Därför utfördes studien på denna tidsperiod vilket gav ett begränsat empiriskt material. För att kunna dra några slutsatser alls utfördes i slutskedet av uppsatsen en komplettering med ytterligare en tidsperiod, för att få ett större empiriskt material.

En faktor som kan påverka resultatet är kodningen. Större delen av kodningen har gjorts tillsammans av båda uppsatsförfattarna men i vissa fall har kodningen gjorts enskilt vilket kan påverka resultatet då artiklarna eventuellt uppfattas och tolkas olika. För att motverka detta utfördes efter en tid ett reliabilitetstest och interkodarreliabilitetstest utav båda uppsatsförfattarna.

6.4 Validitet och reliabilitet

Validitet innebär att det som undersöks i studien är det studien utger sig för att undersöka.⁴⁰ I denna studie har vi med stöd av gestaltningsteorin undersökt rapportering kring Vapenaffären och mätt de olika element som ingår i gestaltningsteorin. Därför har vinkel, källor, personer som får komma till tals och gestaltningar undersökts.

För att det ska vara möjligt att dra slutsatser av en studie krävs det att det empiriska materialet är tillräckligt stort. I denna uppsats undersöks om rapporteringen kring vapenaffären liknar ett mediedrev. För att svara på denna fråga har författarna undersökt två perioder i

---

⁴⁰ Esaiasson m fl, 2011:244ff

rapporteringen. Detta för att få ett större empiriskt material samt för att kunna jämföra det tidigare skedet i rapporteringen med det senare.

Vid varje kvantitativ innehållsanalys genomförs ett reliabilitetstest som fungerar som en betygsättning på undersökningens kvalitet och noggrannhet. Reliabilitet handlar om frånvaro av slumpmässiga och osystematiska fel.⁴¹ I denna studie har ett reliabilitetstest utförts genom att en del av materialet har kodats igen för att se om det stämmer. Vilket det gjorde och det tyder på att denna studie har en godtagbar reliabilitet.

---

⁴¹ Ibid, sid. 235ff

7. RESULTAT

I det här kapitlet presenteras resultaten från undersökningarna. Resultaten från den kvantitativa innehållsanalysen presenteras i tabeller och den kvalitativa textanalysen presenteras i löpande text.

7.1 Kvantitativ analys Period 1

I det här avsnittet följer resultaten från den kvantitativa studien. Studiens omfattning är 31 tidningar och i dessa har studien fokuserat på de 17 nyhetsartiklar som förekom i de olika tidningarna. Innehållet har analyserats utifrån 95 variabler. Resultatet redovisas utifrån studiens frågeställning och underfrågor.

7.2 Rapporteringen

Tabell 1 Medier som har rapporterat om Vapenaffären i form av nyhetsartiklar, under de valda datumen.

	7	8	9	10	11	12	13	14
	mars	mars	mars	mars	mars	mars	mars	mars
EKOT	X	X	X	X				X
SVD	X	X	X	X				X
NA	X	X		X				
NSD	X	X		X		X		

För att få en uppfattning om vilka medier som har rapporterat under den undersökta tidsperioden redovisas i tabell 1 en översikt över det publicerade materialet under de valda datumen. Tre av dagarna rapporterar samtliga medier om Vapenaffären, den 7/3, 8/3 och 10/3. Två av dagarna rapporterade ingen av de valda medierna, 11/3 och 13/3. De övriga tre

dagarna har Ekot och Svd båda rapporterat den 9/3 och 14/3 medan NSD var ensam om att rapportera den 12/3.

7.3 Källor

Under den valda perioden har tio källor använts i medierna som studeras;

Ekot	som är originalkällan och de som avslöjade vapenaffären.
Dokument	i form av avtal och korrespondens som Ekot har publicerade på Sveriges radios hemsida för att styrka alla de turer som de har rapporterat om.
Sten Tolgfors blogg	ett inlägg som Sten Tolgfors skrev på sin blogg den 6 mars 2012.
Presskonferens	som hölls den 9 mars med bland annat Försvarsminister Sten Tolgfors.
Brännpunkt	en debattartikel av Försvarsminister Sten Tolgfors och Handelsminister Ewa Björling som publicerades den 7 mars.
ISP	Inspektionen för strategiska produkter.
Svenska Dagbladet	En intervju med Madelene Sandström som endast har pratat med Svenska Dagbladet.
Rapport	Ett inslag i nyhetsprogrammet Rapport.
Aktuellt	Ett inslag i nyhetsprogrammet Aktuellt
Hemlig källa	som Svenska dagbladet har talat med.

Av dessa tio källor är fem unika, vilket i detta fall innebär att endast ett av de valda medierna har använt källan under den studerade perioden. De unika källorna är Svd, Rapport, Aktuellt, Hemlig källa samt ISP. De tre första källorna är även de nyhetsmedier. ISP är en av de berörda parterna i vapenaffären och den sistnämnda, ”Hemlig källa” går av naturliga själv inte att uttala sig om.

Tabell 2 Hur många artiklar som källorna förekommer i av totalt 17 möjliga.

Källor	I antal artiklar av totalt 17st
Ekot	11
Dokument	9
Svd	6
Aktuellt	1
Rapport	1
Presskonferens	6
Brännpunkt	5
Hemlig källa	1
Sten Tolgfors blogg	2
ISP	1

Under den valda perioden förekommer det 10 källor se tabell 2. Av dessa är fyra unika för sitt medie och sex återkommande. De unika källorna är Aktuellt, Rapport, Hemlig källa samt ISP. Av de källor som förekommer flera gånger har Ekot förekommit i 11 artiklar, Dokumenten i 9 Presskonferensen har använts som källa i 6 artiklar, Svenska Dagbladet har förekommit i 6 artiklar och Sten Tolgfors blogg i 2 av artiklarna.

Tabell 3 De valda mediernas källor som använts i rapporteringen kring vapenfabriken den 7 mars 2012.

	HEMLIG KÄLLA	TOLGFORS BLOGG	EKOT	SVD
EKOT			X	
SVD	X		X	X
NA		X	X	
NSD		X	X	

Dagen efter avslöjandet av Vapenaffären alltså den 7 mars, användes fyra olika källor, se tabell 3. Ekot som själva kom med nyheten användes som originalkälla av alla medierna.

Nerikes Allehanda och Norrländska Socialdemokraten hänvisade till ett inlägg på Sten Tolgfors blogg och Svenska Dagbladet använde sig av en hemlig källa samt sig själva.

Tabell 4 De valda mediernas källor som använts i rapporteringen kring vapenfabriken den 8 mars 2012.

	DOKUMENT	RAPPORT	BRÄNNPUNKT	EKOT	SVD
EKOT	X		X	X	
SVD		X	X		X
NA	X		X	X	
NSD	X		X	X	

Den 8 mars användes fem olika källor, varav tre användes av flera medier, se tabell 4. Alla medierna använde debattinlägget i Brännpunkt som källa. Alla utom Svenska Dagbladet hade Dokumenten och Ekot som källa. Svenska Dagbladet var ensamma om att använda sig av Sveriges Televisions nyhetsprogram ”Rapport”, samt sig själva som källa.

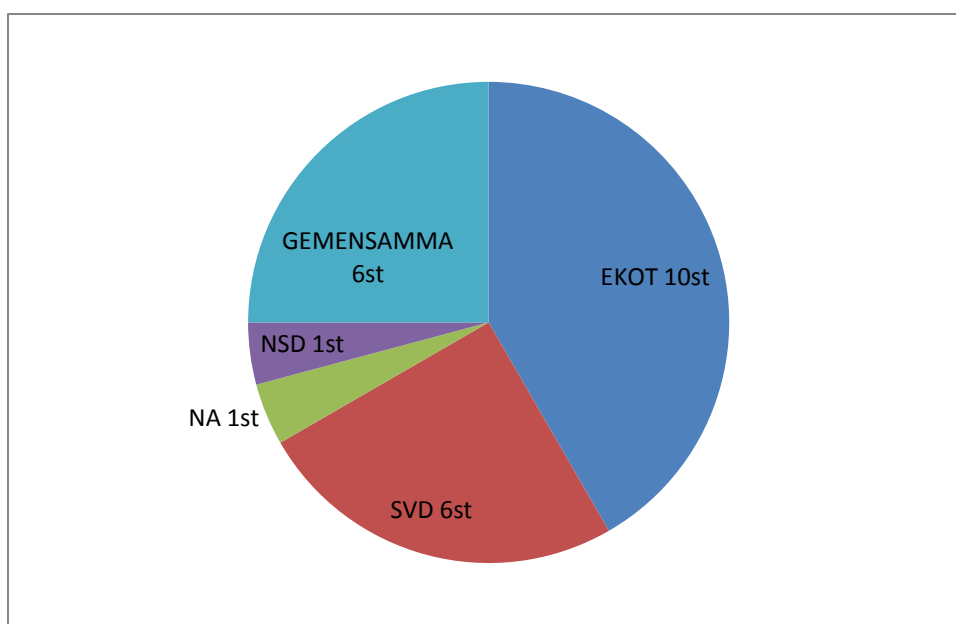
Tabell 5 De valda mediernas källor som använts i rapporteringen kring vapenfabriken den 10 mars 2012.

	DOKUMENT	PRESSKONFERENS	ISP	EKOT	SVD
EKOT				X	
SVD	X	X		X	X
NA	X	X			
NSD		X	X		

Även denna dag finns fem källor återgivna se tabell 5. Ekot, dokumenten samt Svenska Dagbladet fortsätter att användas som källa, men framför allt användes presskonferensen som ägde rum dagen innan. Alla medier utom Ekot använde presskonferensen som källa den 10 mars.

7.4 Personer som får komma till tals

Unika och gemensamma personer som kommer till tals

Fig. 1 Antal personer som medierna är ensamma om att låta komma till tals. Samt antal personer som har kommit till tals i flera än ett medie, alltså de "Gemensamma".

Under den undersökta perioden har 24 personer kommit till tals i de olika medierna, i rapporteringen kring Vapenaffären se fig. 1. Av dessa har 6 kommit till tals i flera medier och är alltså gemensamma. De övriga 18 är unika för sitt medie, vilket i detta fall innebär att det bara har kommit till tals i ett medie under den valda perioden som studien undersöker. Ekot har 10 unika personer som kommer till tals, Svenska Dagbladet har 6, medan Nerikes Allehanda och Norrländska Socialdemokraten har en vardera.

Tabell 6. Antal unika personer som har kommit till tals i de olika medierna dag för dag.

	7	8	9	10	12	14
	mars	mars	mars	mars	mars	mars
EKOT	4	4	1	2		1
SVD	2	2	3	3		1
NA	1	1				
NSD					2	

De valda medierna har ibland låtit samma person komma till tals men under olika dagar i rapporteringen. I tabell 6 framkommer hur många unika personer som får komma till tals i varje medie dag för dag. Dessa är dock inte unika för sitt medie under den totala perioden.

Fig. 7 Antal artiklar där de gemensamma personerna får komma till tals, av totalt 17 möjliga.

Person som får komma till tals	I antal artiklar av totalast 17st
Sten Tolgfors	11 st.
Dick Sträng	4 st.
Jan-Olof Lind	3 st.
Gustav Fridolin	4 st.
Ewa Björling	3 st.
Fredrik Reinfeldt	4 st.

I det undersökta materialet fanns det totalt 24 personer som fick komma tilltals, av dessa var 6 gemensamma för de olika medierna. Tabell 7 visar i hur många av artiklarna som dessa personer kom till tals. Sten Tolgfors kom till exempel till tals i 11 av de 17 undersökta artiklarna.

7.5 Kvantitativ analys Period 2

I det här avsnittet följer resultaten från den kvantitativa studien som genomförts på period 2. Studiens omfattning är 31 tidningar och 11 radiosändningar. I studien har fokus legat vid de 8 nyhetsartiklarna och de 3 nyhetsinslagen som förekom under perioden. Resultatet redovisas utifrån studiens frågeställning och underfrågor.

7.6 Rapporteringen

Tabell 8 Medier som har rapporterat om Vapenaffären i form av nyhetsartiklar, under de valda datumen period 2

	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
	mars	mars	mars	mars	mars	mars	mars	mars	mars	mars	mars
Ekot	X				X			X			
Svd	X				X			X	X		
Na		X			X				X		
Nsd		X									

För att få en uppfattning om vilka medier som har rapporterat under den undersökta tidsperioden (period 2) redovisas i tabell 8 en översikt över det publicerade materialet under de valda datumen. Under period 2 var det ingen dag då samtliga medier rapporterade. Den 19 mars rapporterade alla utom Norrländska socialdemokraten.

7.7 Källor

Under period 2 användes 6 källor

Ekot	som är originalkällan och de som avslöjade vapenaffären.
Dokument	i form av avtal och korrespondens som Ekot har publicerade på Sveriges radios hemsida för att styrka alla de turer som de har rapporterat om.
Svenska Dagbladet	En intervju med Madelene Sandström som endast har pratat med Svenska Dagbladet.
Dagens Nyheter	En tidigare artikel i Dagens Nyheter
P1 Morgon	Inslag i P1 morgon den 14 mars 2012
Pressmeddelande från FOI	Pressmeddelande från FOI där Jan-Olof Lind uttalar sig

Tabell 9 De valda mediernas källor som använts i rapporteringen kring Vapenaffären den 15 mars 2012.

	EKOT	DOKUMENT	P1 MORGON
EKOT			
SVD	X	X	X

Den 15 mars använde Svenska dagbladet tre olika källor varav, två av dessa förekom även under period 1 medan en är ny. Ekot redovisade inte för någon källa.

Tabell 10 De valda mediernas källor som använts i rapporteringen kring Vapenaffären den 16 mars 2012.

	DN	SVD
NA		X
NSD	X	

Den 16 mars använde Nerikes Allehanda Dagens nyheter som källa som är en ny källa för denna period. Norrländska Socialdemokraten hänvisade till Svenska dagbladet som användes även under period 1.

Tabell 11 De valda mediernas källor som använts i rapporteringen kring Vapenaffären den 22 mars 2012.

	EKOT	PRESSMEDDELANDE FOI
EKOT	X	X
SVD		

Den 22 mars hänvisade Ekot till sig själva som källa samt till den nya källan som är ett pressmeddelande från Försvarets forskningsinstitut (FOI). Svenska Dagbladet redovisade inte för någon källa denna dag.

Den 19 mars redovisade inget av de medierna som rapporterade för någon källa.

Tabell 12 De valda mediernas källor som använts i rapporteringen kring Vapenaffären den 23 mars 2012.

	EKOT	DOKUMENT	PRESSMEDDELANDE FOI
SVD		X	
NA	X		X

Den 23 mars använde Svenska Dagbladet, Dokumenten som källa, Nerikes Allehanda hänvisade till Ekot samt det pressmeddelande som Ekot använde som källa dagen innan.

Tabell 13 Hur många artiklar som källorna förekommer i av total 11 möjliga.

Källor	I antal artiklar av totalt 11 st.
EKOT	3
DOKUMENT	2
P1 MORGON	1
PRESSMEDDELANDE FOI	2
DN	1
SVD	1

Under den valda perioden förekommer det 6 källor se tabell 13. Av dessa är tre unika för sitt medie medan lika många är återkommande. Alla de unika källorna är andra nyhetsmedier. De källor som har förekommit fler än en gång är Ekot, dokument samt Pressmeddelandet från FOI. Av dessa källor är tre nya för period 2.

7.8 Personer som får komma till tals

Unika och gemensamma personer som kommer till tals

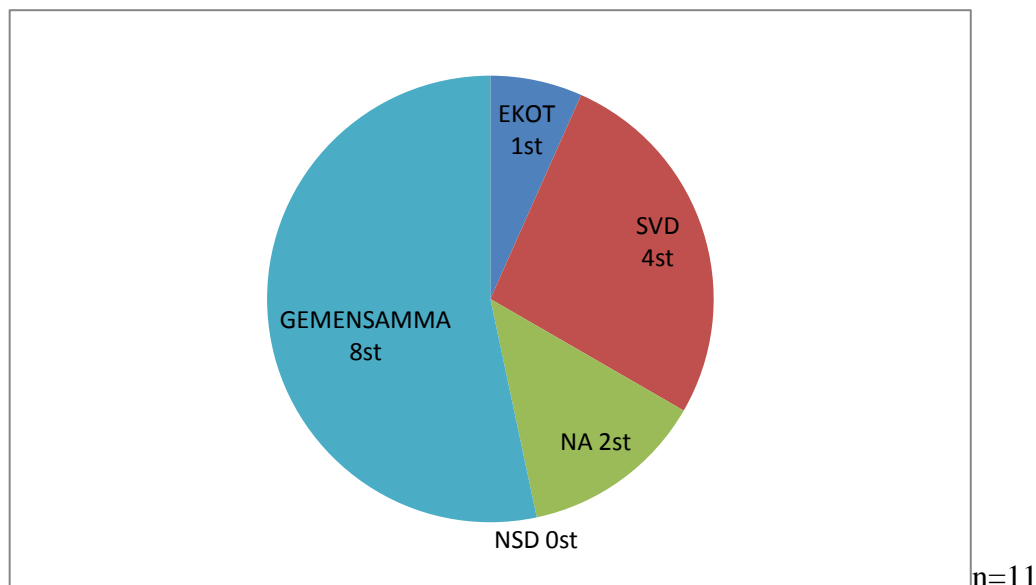

Fig. 2 Antal personer som medierna är ensamma om att låta komma till tals. Samt antal personer som har kommit till tals i fler än ett medie, alltså de "Gemensamma".

Under den undersökta perioden (period 2) har 15 personer kommit till tals i de olika medierna, i rapporteringen kring vapenaffären se fig. 2. Av dessa har 8 kommit till tals i fler medier och är alltså gemensamma. De övriga 7 är unika för sitt medie, vilket i detta fall innebär att de bara har kommit till tals i ett medie under den valda perioden (period 2). Ekot har en unik person som kommer till tals, Svenska dagbladet har 4, medan Nerikes Allehanda har 2 och Norrländska Socialdemokraten inte har någon.

Tabell 14 Antal unika personer som har kommit till tals i de olika medierna dag för dag.

	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
	mars	mars	mars	mars	mars	mars	mars	mars	mars	mars	mars
EKOT	4							3			
SVD	4							1	1		
NA		1			1				1		
NSD		3									

De valda medierna har ibland låtit samma person komma till tals men under olika dagar i rapporteringen. I tabell 14 framkommer hur många unika personer som får komma till tals i varje medie dag för dag. Dessa är dock inte unika för sitt medie under den totala perioden.

8. KVALITATIV ANALYS

I det här avsnittet presenteras resultatet från den kvalitativa textanalysen. Analysen har utförts på samtliga mediers rapportering under två utvalda datum, 7/3 och 10/3. Innehållet har analyserats med hjälp av fem underfrågor som har ställts till texten.

8.1 Period 1

Den 7 mars

I rapporteringen om Vapenaffären den 7 mars har de olika medierna framför allt fokuserat på att redogöra för vad Vapenaffären egentligen är, samt de politiska turerna kring denna. Ekot som är det enda medie som har rapporterat tidigare har en övergripande vinkel som diskuterar de olika politiska åsikterna. Reportern i studion börjar inslaget med att konstatera att de olika regeringspartierna har olika åsikter angående Vapenaffären.

”Regeringen är fortfarande oenig om det här vapenavtalet med Saudiarabien..”⁴²

Svenska Dagbladet förklarar vad Vapenaffären i stort handlar om med fokus på FOI och bulvanföretaget SSTI. Nerikes Allehanda och Norrländska Socialdemokraten har använt en text som ursprungligen kommer från TT. Även här beskrivs det vad Vapenaffären handlar om med fokus på hur vida ett fel har begåtts.

De primära problemen som behandlas i rapporteringen den 7 mars handlar i Ekot om att regeringspartierna är oeniga om hurvida Sverige ska ha ett fortsatt samarbete med Saudiarabien. I Nerikes Allehanda och Norrländska Socialdemokraten om hurvida det är etiskt försvarbart av Sverige att ha ett vapenavtal med en diktatur som Saudiarabien. Och i Svenska Dagbladet hur detta avtal har hanterats med bulvanföretag och lögner från de inblandade.

---

⁴² ”Kvart i fem”-Ekot, 16.45, 7/3-12

Alla medierna diskuterar på ett eller annat sätt vem som kan ses som ansvarig för Vapenaffären. Men då Vapenaffären är komplex finns det flera saker man kan vara ansvarig för, och detta diskuteras i medierna. Det var den Socialdemokraterna som inledde samarbetet med den Saudiska regimen 2005 och detta nämner alla medier.

Dessutom diskuteras vem som är ansvarig för Vapenaffären som den ser ut i mars 2012. I Ekot beskrivs FOI som den aktör som har drivit samarbetet under Alliansregeringen men man landar ändå hos den socialdemokratiska regeringen.

”Att myndigheten FOI i största hemlighet hjälpt regimen i Saudiarabien att planera bygget av en vapenfabrik. Det är en konsekvens av det breda avtal som den socialdemokratiska regeringen slöt för sju år sen.”⁴³

I Svenska Dagbladet behandlas framför allt om det har begåtts något fel kring bulvanföretaget SSTI och ansvaret läggs på FOI. I TT-texten som har använts av både Nerikes Allehanda och Norrländska Socialdemokraten beskrivs hur både försvarsminister Sten Tolgfors och FOIs generaldirektör Jan-Olof Lind har kommit med uppgifter som senare har visat sig inte stämma.

SaudiArabien beskrivs genomgående som en diktatur som inte lever upp till kraven om mänskliga rättigheter. I Ekot den 7 mars nämns inte att landet är en diktatur men i samband med att man har pratat med centerpartiets ledare Annie Lööv diskuterar hon mänskliga rättigheter. I Svenska Dagbladet nämns landet som ”*hårdföra diktaturen Saudiarabien*”. Här beskrivs även hur landet har makt över försvarsdepartementet.

”När den saudiske regimen då ilsknade till och hotade att stjälpå flera andra försvarsaffärer ska departementet plötsligt ha ändrat sig.”⁴⁴

---

⁴³ ”Kvart i fem”-Ekot, 16.45, 7/3-12

⁴⁴”Bulvanföretag dolde Vapenaffärer” Svd 7/3-12

I TT-texten som finns i både Nerikes Allehanda och Norrländska Socialdemokraten står det:

*”Offentliga avrättningar och hård diskriminering av kvinnor har inte stoppat svensk export..”
”..en av världens hårdaste diktaturer..”⁴⁵*

Den svenska regeringen beskrivs som nämnt ovan, dels som oenig, dels som ovetande och dels som oskyldig. Ekot beskriver hur de olika regeringspartierna har olika åsikt i frågan men den socialdemokratiska regeringen tas upp vid flera tillfällen. Som tidigare nämnt beskriver reportern hur det som alliansregeringen nu har gjort är en:

*”...konsekvens av det breda avtal som den socialdemokratiska regeringen slöt
för sju år sen.”⁴⁶*

Ekot har även talat med Jan Nygren som var Socialdemokratisk minister med ansvar för vapenexportfrågor i mitten av 1990 talet. Alltså innan avtalet slöts. Han kommenterar Vapenaffären och formuleringarna i avtalet med Saudiarabien och efter en ledande fråga av reportern säger han att Socialdemokraterna borde ha förstått att avtalet kunde bli problematiskt.

*”Reportern: Borde man ha sett att det fanns problem i antag.. antågande?
Nygren: Ja, det borde man väl ha sett å, och det har man väl också sett i efterhand.”⁴⁷*

Även i Nerikes Allehanda och Norrländska Socialdemokraten nämns att det var socialdemokraterna som inledde samarbetet med Saudiarabien men att Alliansen år 2010 kunde säga upp avtalet om man hade velat. I Nerikes Allehanda är Sten Tolgfors mer framträdande då han förekommer både i rubrik ingress och med en liten bild.

10 mars

I rapporteringen om Vapenaffären den 10 mars är den övergripande vinkeln i alla undersökta medier vem som är ansvarig för Vapenaffären.

---

⁴⁵ ”KU-anmälan mot Tolgfors” NA 7/3-12 samt ”Ilska mot hemlig Saudisk vapenfabrik” NSD 7/3-12

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid.

Ekots sändning den 10 mars behandlar en politisk diskussion mellan folkpartiets partiledare Jan Björklund och miljöpartiets språkrör Åsa Romson. Den övergripande vinkeln är vem som bär ansvaret för vapenaffären. Svenska Dagbladet inleder artikeln med rubriken ”Försvarsministern pekar ut FOI”. Vinkeln i texten behandlar vem som har haft ansvaret för turerna i Vapenaffären.

I Nerikes Allehanda är den övergripande vinkeln lokala Karlskoga företag som var tilltänka partners till vapenfabriken i Saudiarabien.

"Chematur skulle enligt dokument ha levererat en komplett anläggning för tillverkning av nitroglycerin och krutmassa och flera andra explosiva material"⁴⁸

Nerikes Allehanda har även den 10 mars med en text från TT samma TT-text som Norrländska Socialdemokraten publicerade denna dag. I TT-texten är den övergripande vinkeln precis som i Svd och Ekot vem som är den skyldige och att Tolgfors pekar ut FOI.

"Försvarsministern Sten Tolgfors pressades till slut att ta bladet från munnen om den militära samverkan med Saudiarabien. Han beskyller FOI för att ha lovat saudierna mer än vad som kunde hållas"⁴⁹

I samtliga medier diskuteras det vem som bär ansvaret för Vapenaffären. Alla medier tar upp att det var den socialdemokratiska regeringen år 2005 som slöt det första avtalet med Saudiarabien. Däremot finns det inte en lika tydlig vinkel om vem som bär ansvaret nu år 2012.

I Ekot pekas ingen specifik person ut som den skyldige men Åsa Romson säger att det skulle varit en skillnad om vi skulle haft en röd-grön regering. Jan Björklund nämner ingen som skyldig utan redogör för vilken information han har fått om Vapenaffären innan avslöjandet.

Svenska Dagbladet skriver att Tolgfors pekar ut FOI som ansvariga för Vapenaffären. Men de skriver också att Tolgfors har haft kännedom om bulvanföretaget SSTI.

---

⁴⁸ "Karlskogaföretag i miljonroll" NA 10/3-12

⁴⁹ "Tolgfors beskyller FOI för rundhänta löften" NSD 10/3-12

Nerikes Allehanda och Norrländska Socialdemokraten har använt samma text från TT, även den texten behandlar att Tolgfors lägger skulden på FOI.

Den 10 mars har ingen av medierna beskrivit Saudiarabien som mer än motparten i avtalet.

Den svenska regeringen nämns i alla medier men spelar olika roller. Ekots reporter berättar att frågan om Vapenaffären har varit upp på regeringssammanträden under alliansens ledning. Svenska Dagbladet skriver att Vapenaffären har påverkat regeringen.

”De senaste dagarnas avslöjanden har skakat regeringen. Till skillnad från vanliga presskonferenser satt regeringens kommunikationsexpert Per Schlingman och statsministerns presschef Roberta Alenius i kulisserna under mötet med pressen”⁵⁰

Nerikes Allehanda och Norrländska Socialdemokraten skriver att regeringen gett tillstånd till FOI att agera konsult till Saudiarabien för en anläggning som ska renovera och modifiera befintliga antitankvapen.

8.2 Period 2

Den 15 och 16 mars

I rapporteringen av Vapenaffären de två första dagarna i period 2 har de olika medierna fokuserat på den anmälan av Vapenaffären som har skickats till Konstitutionsutskottet samt vem som bär ansvaret för turerna kring bulvanföretaget SSTI.

Vinkeln i Ekots inslag den 15 mars är att KU's granskning kommer att dröja men att insamling av material börjar redan nu för att ha tillräckligt med underlag när utredningen sätter igång. Svenska Dagbladet och Nerikes Allehanda har båda texter från TT. Nerikes Allehanda verkar ha en kortare omskriven version av samma text som Svenska Dagbladet använder. Den kortare versionen är språkligt väldigt bristfällig och är väldigt spretig. Men i båda dessa texter ligger fokus istället på vem som är ansvarig för Vapenaffären och

---

⁵⁰ ”Försvarsminister pekar ut FOI” SVD 10/7-12

bulvanföretaget SSTI. Norrländska Socialdemokraten går på samma linje som Ekot och fokuserar på att KU's granskning dröjer.

I Ekot och Norrländska Socialdemokraten är det övergripande problemet att det krävs mycket tid för att genomföra en granskning och att Miljöpartiet därför ville att granskningen av Vapenaffären skulle få förtur. I Svenska Dagbladet och Nerikes Allehanda är problemet att det behövs en syndabock och att försvarsminister Sten Tolgfors har sagt att han inte visste om bulvanföretaget men att det nu har visat sig att han visst gjorde det.

I rapporteringen de här dagarna diskuteras vem som är skyldig eller snarare ansvarig för bulvanföretaget. Ekot nämner ingen person medan Svenska Dagbladet nämner både Jan-Olof Lind och Sten Tolgfors som eventuella ansvariga. I Nerikes Allehanda nämns Sten Tolgfors och i Norrländska Socialdemokraten nämns Jan-Olof Lind som eventuell ansvarig.

”- Har han (Jan-Olof Lind reds anm.) överskridit sina befogenheter eller inte? Vilka befogenheter har han fått av regeringen? Sa Rådberg.”⁵¹(Peter Rådberg MP)

Den Saudiske regimen nämns bara i Nerikes Allehanda och beskrivs då som en diktatur. Svenska regeringen beskrivs i Ekot som enig om att Vapenaffären måste granskas ordentligt. I Svenska Dagbladet nämner man hur regeringspartier vill att Svensk vapenexport ska ha skärpta regler och bli öppnare.

19 mars

I rapporteringen krig Vapenaffären den 19 mars rapporterade Ekot, Svenska Dagbladet och Nerikes Allehanda. Svenska dagbladet och Nerikes Allehanda använde sig av samma text från TT. Vinkeln i texten handlar om att det dröjer flera år innan reglerna för svensk vapenexport kan skärpas. TT-texten har skrivits om i båda tidningarna men genom att de använt samma citat och att artiklarna innehåller samma information ser man att det är samma text. Båda tidningarna har till exempel använt sig av detta citat av Désirée Pethrus:

- Om ett land inte respekterar mänskliga rättigheter så måste man kunna stoppa

---

⁵¹ ”Inget snabbt KU-ärende av Saudiaffären” Nsd 16/3-12

*föjdleveranserna.*⁵²

Även Norrländska Socialdemokraten publicerade detta citat i sin artikel den 16 mars.

Ett annat exempel på att Svenska dagbladet och Nerikes Allehanda har använt sig av samma text är tidningarnas ingress den 19 mars. De är skrivna på olika sätt men innehåller samma information.

Svenska Dagbladets ingress den 19 mars:

*Det dröjer flera år innan de omdebatterade reglerna för vapenexport eventuellt kan skärpas.
Leveranser måste dessutom fullföljas.*⁵³

Nerikes Allehandas ingress den 19 mars:

*Att vapenexport till diktaturer är ett brännande politiskt ämne har knappast undgått någon på sistone. Men det dröjer flera år innan reglerna för exporten kan skärpas. Vapenleveranserna måste dessutom fullföljas under lång tid efter.*⁵⁴

Den 19 mars fokuserar båda tidningarna på mänskliga rättigheter i sina artiklar. De tar upp hur tungt mänskliga rättigheter ska väga när det gäller vapenexport. Här kan man se att Nerikes Allehanda har lagt större vikt vid detta än vad Svenska Dagbladet har gjort. Nerikes Allehanda har också en längre artikel än vad Svenska Dagbladet har den 19 mars. Det är de två skillnaderna man kan se mellan texterna denna dag.

Det medie som hade en egen vinkel den 19 mars är Ekot. Inslaget har rubriken: *Svensk industri tjänar stort på vapenexporten.*⁵⁵ I inslaget diskuterades vapenexport och dess lönsamhet. De fokuserar på Svensk vapenexport generellt men jämför även Sveriges export med andra länder och fokuserar på Saabs tillverkning av vapen. I inslaget diskuteras varken den svenska regeringen eller den Saudiska regimen.

---

⁵² "Skärpta krav för vapenexport dröjer" Svd 19/3-12 "Lång väntan på skärpta krav för vapenexport" NA 19/3-12

⁵³ "Skärpta krav för vapenexport dröjer" Svd 19/3-12

⁵⁴ "Lång väntan på skärpta krav för vapenexport" NA 19/3-12

⁵⁵

9. DISKUSSION

Syftet med studien var att granska rapportering kring vapenaffären i de valda medierna, för att undersöka om den följer mekanismerna för ett mediedrev. Uppsatsförfattarnas tes var att de utvalda medierna på grund av tidsbristen som uppkommer när en politisk affär avslöjas, ger en ensidig rapportering. Men att Ekots rapportering skulle vara mer omfattande och mångsidig eftersom det var de som avslöjade nyheten. Ekot hade längre tid att arbeta med nyheten, hitta källor och personer att tala med. Ytterligare en tes var att Ekot skulle ha en fördel eftersom de är en del av public service, se 3.bakgrund.

Enligt Stefan Wahlberg är det största kännetecknet för ett mediedrev att rapporteringen är ensidig och att det saknas olika vinklar. Han efterlyser ”Kärringar mot strömmen” i rapporteringar om stora politiska affärer. Med det menar han en journalist som belyser händelsen från ett annat perspektiv och rapporterar med en egen vinkel. För att undersöka om detta material är ett mediedrev har tre delar av rapporteringen undersökts. De tre delarna är källor, personer som får komma till tals och gestaltningar.

9.1 Källor

*”Var kritisk mot nyhetskällorna. Kontrollera sakuppgifter så noggrant som omständigheterna medger, även om de tidigare har publicerats. Ge läsaren/mottagaren möjlighet att skilja mellan faktaredovisning och kommentarer.”*⁵⁶ Punkt 2 i Spelreglerna.

Resultatet från den här studien visar att ett fåtal källor har använts. I både period 1 och period 2 används många andra nyhetsmedier som källor. Under hela perioden är totalt häften av källorna andra medier. Det blir alltså en rundgång i rapportering när medierna hänvisar till varandra, samt använder sig av samma källor. Rapporteringen var mer frekvent under period 1

---

⁵⁶ *”Spelregler för press, radio och tv”*, Svenska journalistförbundet, http://www.sjf.se/portal/page?_pageid=53,38441&_dad=portal&_schema=PORTAL (hämtad 2012-05-16)

än vad den var under period 2, vilket kanske kan förklara att det var något färre källor under den senare perioden. Wahlberg beskriver olika kännetecken för ett mediedrev (Se Teori) och ett av dessa kännetecken är just detta, att endast få källor används.⁵⁷

Ett annat tecken för ett mediedrev är som sagt en ensidig rapportering av en händelse. För att kunna ge en mångsidig bild av en händelse behövs flera olika källor till information. Eftersom resultatet för den här studien visar att samma fåtal källor har använts om och om igen kan rapporteringen inte vara mångsidig. En anledning till detta kan vara att samtliga tidningar i undersökningen har använt sig av TT-texter i sin rapportering. Nerikes Allehanda och Norrländska socialdemokraten använder sig nästa uteslutande av TT-texter. Av naturliga skäl har många lokaltidningar inte tillräckligt med resurser för att producera eget material och köper därför in TT-material. Problemet med att många tidningar köper in TT-material är att de gestaltningar som läsarna tar del av bestäms av TT. Det innebär även att de källor som TT hänvisar till blir de källor som används i många tidningars rapportering. Det blir alltså en ensidig rapportering.

9.2 Personer som får komma till tals

För att få en mångsidig bild av Vapenaffären måste även olika personer få komma till tals. Resultatet från studien är splittrat, under period 1 har Ekot pratat med flest unika personer. Det stämmer överrens med vår tes, vi tror att det beror på att Ekot har haft mer tid att samla material och tala med personer. Under period 2 har däremot Svenska Dagbladet fler unika personer som får komma till tals i sin rapportering. Vi tror att anledningen till att just Ekot och Svenska Dagbladet har flest unika personer som får komma till tals är att de är större medier med bättre resurser och stora kontaktnät. Ett tecken på det är till exempel att den tidigare generaldirektören för FOI Madeleine Sandström endast valt att tala med just Svenska Dagbladet. Men det beror även på att Nerikes Allehanda och Norrländska Socialdemokraten använder sig av TT-material som inte är unikt för tidningen.

Vi har kunnat se ett tydligt mönster i rapporteringen när det gäller vilka personer som får komma till tals. Vi tror att det beror på att alla medier vill ha med bra citat. När ett medie har

---

⁵⁷ Wahlberg, 2008:25

låt it en person komma till tals följer de andra medierna strax efter. Ett tydligt exempel är Désirée Pethrus som kommer till tals med samma citat i tre av fyra möjliga medier.

Vissa personer är nyckelpersoner i vapenaffären och det är självklart att medierna har låtit dessa personer komma till tals. Men eftersom det inom journalistiken finns en ambition om att vara mångsidig och ge nya perspektiv tycker vi att medierna borde ha pratat med flera alternativa personer.

9.3 Gestaltningar

Med stöd av gestaltningsteorin (se Teori) har vi undersökt rapporteringen för att ta reda på om det finns flera vinklar och gestaltningar. Det är viktigt för att rapporteringen ska bli mångsidig och för att läsarna ska kunna bilda sig en så rättvis bild av Vapenaffären som möjligt.

Resultatet från den kvalitativa textanalysen visar att gestaltningarna i de olika medierna liknar varandra. Den Saudiska regimen gestaltas till exempel på ett liknande sätt i alla medier, med stora ord som en ”hårdför diktatur”⁵⁸ ofta i samband med tal om mänskliga rättigheter. Enligt Primingteorin reproducerar detta samma bild av landet om och om igen. Eftersom människor associerar till det som ligger nära i minnet som de ofta har läst eller hört.

Som tidigare nämnt blir många gestaltningar likadana eller liknande eftersom mycket av materialet kommer från TT. Men även den övriga rapporteringen följer samma spår vad gäller gestaltningar.

Men det finns undantag om än väldigt få. Den 10 mars har rapporteringen kring Vapenaffären kommit lite längre och medierna fokuserar istället mer på vem som bär ansvaret. Däremot har Nerikes Allehanda som tidigare använt sig av TT-material skiljt ut sig. De har en lokal vinkel och istället för att endast skriva om vems fel det är har de skrivit om de olika lokala företagen som var inblandade i Vapenaffären. Den 19 mars har även Ekot en egen vinkel, där inslaget handlar om vapenexportens lönsamhet. Där diskuteras svensk vapenexport jämfört med andra länder och Ekot belyser vilken lönsam industri vapenexporten är för Sverige.

---

⁵⁸ ”Bulvanföretag dolde vapenaffärer” SVD 7/3-12

Detta är två sällsynta exempel under den undersökta perioden då det har förekommit kärringar mot strömmen. Vilket vi tycker är bra men vi saknar fler journalister som ger nya perspektiv på Vapenaffären. Eftersom de befintliga perspektiven ger en ensidig bild av händelsen.

9.4 Samband i rapporteringen

Det tydligaste sambandet som finns i rapporteringen är att alla medier har rapporterat i stort sett samma dagar. Två tydliga exempel på det är att alla medier den 8 mars skriver om det debattinlägg som publicerades dagen innan. Det andra exemplet är att alla tidningar den 10 mars refererade till presskonferensen som ägde rum dagen innan. Ekot refererade också till presskonferensen men gjorde det redan samma dag.

Det kan tyckas självklart att alla medier rapporterar efter till exempel en presskonferens eller ett debattinlägg men studien visar också att när dessa tydliga händelser inte äger rum så är rapporteringen knapp. Ett annat tydligt exempel är under period två då rapporteringen kring vapenaffären var liten. Då handlar nästan all rapportering om den anmälan av vapenaffären som gått till Konstitutionsutskottet.

9.5 Slutsatser

Det är förståeligt att den första veckan efter ett stort avslöjande handlar om att komma med på tåget och rapportera den information som är lättillgänglig. När vi studerade period 2 då medierna har haft längre tid på sig att göra research trodde vi att rapporteringen skulle vara mer mångsidig. Men det visade sig att den var minst lika ensidig som den första veckan efter avslöjandet.

De journalistiska ambitioner som har lärts ut på vår utbildning (Södertörns högskola) har handlat mycket om mångsidig rapportering och journalisters roll som granskare av makten. Och Spelreglerna har varit ständigt återkommande. När vi har gjort vår undersökning så har vi insett att rapporteringen kring Vapenaffären inte har följt Spelreglerna eller överensstämmt med det vi har lärt oss.

Men som två journaliststudenter menar vi inte att de journalister som har rapporterat kring Vapenaffären har gjort fel. Vi har insett att det som lärs ut till blivande journalister med Spelreglerna och höga ambitioner inte alltid går att genomföra i dagens hårda medieklimat. Vi tror att den ensidiga rapporteringen beror på den tidsbrist som råder vid ett stort politiskt avslöjande.

Enligt denna studie har rapporteringen kring vapenaffären, veckorna efter Ekots avslöjande, varit ensidig. Vi kan konstatera att rapporteringen kring Vapenaffären brister vad de gäller Spelreglernas två första punkter och överrensstämmer med de mekanismerna för vad som kännetecknar ett mediedrev. I ett större sammanhang kan detta innebära att journalistiken brister i sin roll som informationskälla för medborgarna. En informationskälla som enligt Spelreglerna ska ge en mångsidig bild av verkligheten så att medborgarna kan skapa sin egen uppfattning om vad som har hänt.

10. FÖRSLAG PÅ VIDARE FORSKNING

I denna studie har fokus legat på att undersöka om rapporteringen följer mekanismer som kännetecknar ett mediedrev, genom att studera källor, personer som får komma till tals och gestaltningar. Förslag på vidare forskning är att göra en studie med fokus på politiska budskap. För att undersöka i vilken grad rapporteringen ger en mångsidig politisk bild av Vapenaffären.

En annan möjlighet är att utvidga studien. När denna studie inleddes hade Vapenaffären precis avslöjats, nu när en längre tid har förflutit vore det intressant att göra en liknande studie över tiden. Detta för att se hur rapporteringen förändrades vartefter nya uppgifter framkom och Vapenaffären utvecklades.

11. KÄLLFÖRTECKNING

Tryckta källor

- Esaiasson, Peter m fl., (2011) *Metodpraktikan, Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, uppl. 3:4, Stockholm, Nordstedts Juridik AB
- Hadenius, Stig, Weibull, Lennart, Wadbring, Ingela (2011) *Massmedier, Press, radio och tv i den digitala tidsåldern*, 10 uppdaterad uppl., Helsingborg, Eklids Förlag
- Häger, Björn (2009) *Reporter: En grundbok i journalistik*, 1a uppl., Stockholm, Norstedt
- Nord, Lars (2001) *Stadsråden och dreven, Rainer-affären 1983 och Freivaldsaffären 2000*, Stockholm, Stiftelsen Institutet för Mediestudier
- Strömbäck, Jesper (2009) *Makt, medier och samhälle En introduktion till politisk kommunikation*, 1a uppl., Stockholm, SNS förlag
- Van Gorp, Baldwin, (2007) *The Constructionist Approach to Framing: Bringing Culture Back in*, Journal of Communication, Vol 57
- Wahlberg, Stefan (2008) *Ett oavvisligt allmänintresse, Om mediedrev och politiska affärer*, Timbro

Internetkällor

- Ekot ”*Tidslinje/projekt Simoom*”, Sveriges radio, 2012-03-06
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5000037> , (Hämtad 2012-05-16)
- Ekot ”*Ekot avslöjar: Sverige I vapensamarbete med Saudiarabien*” Sveriges radio, 2012-03-06
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1650&artikel=5000203> (Hämtad 2012-04-18)
- Ekot ”*Detta har hänt i vapenaffären*” 2012-05-21
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5017387> (Hämtad 2012-05-22)

- Mediefakta ”Svenska Dagbladet”
<http://www.ts.se/Mediefakta/Index.aspx?mc=001848>, (Hämtad 2012-05-16)
- Radiotjänst, ”Vem ska betala Radio- och Tv avgift?”, Radiotjänst,
<http://www.radiotjanst.se/sv/Kundservice/Vanliga-fragor-och-svar/Vem-ska-betala-radio--och-tv-avgift1/>, (Hämtad 2012-05-19)
- Spelreglerna “*Spelregler för press, radio och tv*”, Svenska journalistförbundet,
http://www.sjf.se/portal/page?_pageid=53,38441&_dad=portal&_schema=PORTAL
(hämtad 2012-05-16)
- Wikipedia, ”Dagens Eko”, http://sv.wikipedia.org/wiki/Dagens_eko#S.C3.A4ndningar,
(Hämtad 2012-05-01)
- ISP ”Om ISP” 2011-09-20 <http://www.isp.se/sa/node.asp?node=398>
(Hämtad 2012-05-22)

Artiklar

- ”Bulvanföretag dolde vapenaffärer”, Svenska Dagbladet (2012-03-07) Nilsson-Padilla, Daniel m fl.
- ”Försvarsministern pekade ut FOI”, Svenska Dagbladet (2012-03-07) Olsson, Tobias, Holmström, Mikael
- ”Ilska mot hemlig vapenfabrik”, Norrländska Socialdemokraten (2012-03-07) Westerberg, Ola, Idling, Lillemor, Larsson, Lars
- ”Inget snabbt KU-ärende av Saudiaffären” Norrländska Socialdemokraten (2012-03-16) Westerberg, Ola, Wallberg, Petter, TT
- ”Karlskogaföretag i miljonroll”, Nerikes Allehanda (2012-03-10) Marander, Erik
- ”KU-anmälan mot Tolgfors”, Nerikes Allehanda (2012-03-07) Westerberg, Ola, Idling, Lillemor, Larsson, Lars
- ”Lång väntan på skärpta krav för vapenexport” Nerikes Allehanda (2012-03-19) Wallenberg, Peter, Westerberg, Ola
- ”Skärpta krav för vapenexport dröjer” Svenska Dagbladet (2012-03-19) TT
- ”Tolgfors beskyller FOI för runhänta löften” Norrländska Socialdemokraten (2012-03-10) TT
- ”Tolgfors kände till planer på vapenfabriken” Nerikes Allehanda (2012-03-16) TT

- ”Växande kritik mot Tolgfors” Svenska Dagbladet (2012-03-15) Paulsson, Rönnbäck, Erik, Forslund, Petter

Radiosändningar

- Ekot, samtliga ”kvart i fem”-ekon, under perioden 2012-03-07 till och med 2012-03-25

12. BILAGOR

KODSCHEMA

V1: ID

V2: KodarID

1.Isabel 2.Josefin 3.Båda

V3: Medie

1.Svd 2.Nerkes Allehanda 3.Norrländska socialdemokraten 4.Ekot

V4 Datum

1: 7/3-12

2: 8/3-12

3: 9/3-12

4:10/3-12

5: 11/3-12

6: 12/3-12

7: 13/3-12

8: 14/4-12

Källa/or

V5 Källan: Ekot

1: Källan förekommer

0: Källan förekommer inte

V6 Källan: Dokument/handlingar

1: Källan förekommer

0: Källan förekommer inte

V7 Källan: SVD

1: Källan förekommer

0: Källan förekommer inte

V8 Källan: Aktuellt

1: Källan förekommer

0: Källan förekommer inte

V9 Källa: Svt Rapport

1: Källan förekommer

0: Källan förekommer inte

V10 Källan: Presskonferens

1: Källan förekommer

0: Källan förekommer inte

V11 Källan: Debattinlägg/Brännpunkt

1: Källan förekommer

0: Källan förekommer inte

V12 Källan: Hemlig källa

1: Källan förekommer

0: Källan förekommer inte

V13 Källan: Sten Tolgfors blogg

1: Källan förekommer

0: Källan förekommer inte

V14 Källan: ISP

1: Källan förekommer

0: Källan förekommer inte

Personer som kommer till tals

V15 Personen: Thomas Tjäder

1: Personer kommer till tals

0: Personen kommer inte till tals

V16 Personen: Sten Tolgfors

1: Personer kommer till tals

0: Personen kommer inte till tals

v17 Personen: Madelene Sandström

1: Personer kommer till tals

0: Personen kommer inte till tals

V18 Personen: Dick Sträng

1: Personer kommer till tals

0: Personen kommer inte till tals

V19 Personen: Jan-Olof Lind

1: Personer kommer till tals

0: Personen kommer inte till tals

V20 Personen: Fredrik Reinfeldt

1: Personer kommer till tals

0: Personen kommer inte till tals

V21 Personen: Jan Björklund

1: Personer kommer till tals

0: Personen kommer inte till tals

V22 Personen: Gustav Fridolin

1: Personer kommer till tals

0: Personen kommer inte till tals

V23 Personen: Ewa Björling

1: Personer kommer till tals

0: Personen kommer inte till tals

V24 Personen: Jan Erik Rendahl

1: Personer kommer till tals

0: Personen kommer inte till tals

V25 Personen: Tom Mandell

1: Personer kommer till tals

0: Personen kommer inte till tals

V26 Personen: Wilhelm Agrell

1: Personer kommer till tals

0: Personen kommer inte till tals

V27 Personen: Peter Eriksson
1: Personer kommer till tals
0: Personen kommer inte till tals
V28 Personen: Prins Khaled
1: Personer kommer till tals
0: Personen kommer inte till tals
V29 Personen: Håkan Jevrell
1: Personer kommer till tals
0: Personen kommer inte till tals
V30 Personen: Mikael Östlund
1: Personen kommer till tals
0: Personen kommer inte till tals
V31 Personen: Annie Lööf
1: Personen förekommer
0: Personen förekommer inte
V32 Personen: Jan Nygren
1: Personen förekommer
0: Personen förekommer inte
V33 Personen: Leni Björklund
1: Personen förekommer
0: Personen förekommer inte
V34 Personen: Peter Visman
1: Personen förekommer
0: Personen förekommer inte
V35 Personen: Andreas Ekman Duse
1: Personen förekommer
0: Personen förekommer inte
V36 Personen: Jon Erik Lövgren
1: Personen förekommer
0: Personen förekommer inte
V37 Personen: Lars Ångström
1: Personen förekommer
0: Personen förekommer inte
V38 Personen: Åsa Romson
1: Personen förekommer
0: Personen förekommer inte
Kontext
V39 Kontext: Notis
1: Kontexten förekommer
0: Kontexten förekommer inte
V40 Kontext: Ledare
1: Kontexten förekommer
0: Kontexten förekommer inte
V41 Kontext: Analys/Perspektiv
1: Kontexten förekommer
0: Kontexten förekommer inte
V42 Kontext: Faktaruta
1: Kontexten förekommer
0: Kontexten förekommer inte
V43 Kontext: Grafik
1: Kontexten förekommer
0: Kontexten förekommer inte

V44 Kontext: Puff till webben
1: Kontexten förekommer
0: Kontexten förekommer inte
V45 Kontext: Framsida
1: Kontexten förekommer
0: Kontexten förekommer inte

Värdeord

V46 Värdeord: Avslöjande
1: Värdeordet förekommer
0: Värdeordet förekommer inte
V47 Värdeord: Skakar
1: Värdeordet förekommer
0: Värdeordet förekommer inte
V48 Värdeord: Skyller
1: Värdeordet förekommer
0: Värdeordet förekommer inte
V49 Värdeord: krävt
1: Värdeordet förekommer
0: Värdeordet förekommer inte
V50 Värdeord: Hävdat
1: Värdeordet förekommer
0: Värdeordet förekommer inte
V51 Värdeord: Förnekar
1: Värdeordet förekommer
0: Värdeordet förekommer inte
V52 Värdeord: Hårdöra
1: Värdeordet förekommer
0: Värdeordet förekommer inte
V53: Värdeord Världens hårdaste (diktaturer)
1: Värdeordet förekommer
0: Värdeordet förekommer inte
V54 Värdeord: ljusskygg
1: Värdeordet förekommer
0: Värdeordet förekommer inte
V55 Värdeord: Hemlig
1: Värdeordet förekommer
0: Värdeordet förekommer inte
V56 Värdeord: Beskyller
1: Värdeordet förekommer
0: Värdeordet förekommer inte

Omnämns

V57 Omnämns: FOI
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte
V58 Omnämns: SSTI
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte
V59 Omnämns: ISP
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V60 Omnämns: Försvarsdepartementet
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V61 Omnämns: Utrikesdepartementet:
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V62 Omnämns: Kristdemokraterna
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V63 Omnämns: Moderaterna
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V64 Omnämns: Centern
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V65 Omnämns: Socialdemokraterna
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V66 Omnämns: Miljöpartiet
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V67 Omnämns: Vänsterpartiet
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V68 Omnämns: Regeringen
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V69 Omnämns: Konstitutionsutskottet
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V70 Omnämns: Oppositionen
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V71 Omnämns: Regeringskansliet
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V72 Omnämns: Sten Tolgfors
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V73 Omnämns: Urban Hallin
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V74 Omnämns: Fredrik Reinfeldt
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V75 Omnämns: Jan Björklund
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V76 Omnämns: Gustav Fridolin
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V77 Omnämns: Ewa Björling
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V78 Omnämns: Wilhelm Agrell
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V79 Omnämns: Håkan Jevrell
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V80 Omnämns: Jan-Olof Lind
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V81 Omnämns: Madelene Sandström
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V82 Omnämns: Per Schlingmann
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V83 Omnämns: Ekot
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V84 Omnämns: Leni Björklund
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V85 Omnämns: Birgitta Olsson
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V86 Omnämns: Anna Wissman
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V 87 Omnämns: Jan Erik Lövgren
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V88 Omnämns: Exportkontrollrådet
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V89 Omnämns: Andreas Ekman Duse
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

v90 Omnämns: Peter Viseman
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

v91 Omnämns: Göran Hägg
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

v92 Omnämns: Annie Lööf
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

v93 Omnämns: Jan Nygren
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

v94 Omnämns: Jan Erik Rendahl
1: Personen omnämns
0: Personen omnämns inte

V95 Journalist

- 1:Mediets egen
- 2:TT
- 3:Båda

Definitioner

ID – Alla analysenheter får ett unikt nummer som blir denna analysenhets Id-nummer.

KodarID – Vem som har kodat. I denna studie är ”3” alltså ”båda” mest relevant eftersom kodningen alltid har utförts med både Isabel och Josefin tillsammans.

Tidning: I vilken tidning som analysenheten har publicerats.

Källa: Vilka källor som finns i texten. Med källa menar vi personer/ dokument eller organisationer som skribenten har hänvisat till eller hämtat information från.

Personer som får komma till tals: Detta är personer som har varit i direkt kontakt med skribenten och som får framföra sina åsikter i texten.

Kontext Med saker som finns i kontexten menar vi det som finns på samma uppslag som vår analysenhet (bortsett från ledaren som alltså finns i samma tidning), samt som behandlar ämnet.

Vem är det?

Madelene Sandström – före generaldirektören för FOI

Jan-Olof Lind – Nuvarande FOI-chef

Sten Togfors – Försvarsminister (nu avgått)

Fredrik Reinfeldt - Stadsminister

Dick Sträng – dåvarande FOI medarbetare, grundare av SSTI

Urban Hallin – socialdemokraternas utrikestalesman

Jan Björklund – Folkpartiets partiledare

Ewa Björling – handelsminister

Peter Eriksson – Konstitutionsutskottet ordförande MP

Per Schlingmann – Regeringens kommunikationsexpert

Roberta Alenius – Stadsministerns presschef

Lennart Johansson – VD Eurengo

Johan Raeder – Departementsrådet

Tom Mandell – professor i juridik vid Umeå universitet

Wilhelm Agrell – professor i underrättelseanalys vid Lunds Universitet

Ewa Björling - handelsminister

Peter Eriksson m ordförande i KU

Vad är det?

FOI – försvarets forskningsinstitut

SSTI – Bulvanföretaget

ISP – Inspektionen för strategiska produkter

Eurengos – företag i Karlskoga som tillverkar explosiva ämnen

Värdeord

(I olika former och tempus)

Avslöjande – I olika former och tempus,

Skakar – i olika former och tempus, som en metafor för orolighet

Skyller på

Krävt – förklaring/en aktion för att lösa frågetecken kring

Krångliga turer

Dimridåer

Förnekar

Hävdar

KODBOK – ANTAL PER DAG

V1: ID

V2: KodarID

1.Isabel 2.Josefin 3.Båda

V3: Medie

1.Svd 2.Nerkes Allehanda 3.Norrländska socialdemokraten 4.Ekot

V4 Datum

1: 7/3-12

2: 8/3-12

3: 9/3-12

4:10/3-12

5: 11/3-12

6: 12/3-12

7: 13/3-12

8: 14/4-12

V5 ANTAL TEXTER

0: 0st texter

1: 1st text

2: 2st texter

3: 3st texter

4: 4st texter

5: 5st texter

6: 6st texter